

hetett. Mert nemcsak az elragadtatott közönség, de a magyar kritika is észrevette és akkori nagyszerű képviselői által állandóan napirenden is tartotta, hogy az sokáig első drámai színpadán, az Ujházi, Szigeti, Szathmáryné, Halmy Ferenc stb. Nemzeti Színházában, annyiféleképpen beszélnek a színészek és színésznők, mint ahogy éppen jólesik nekik. Szinte-szinte fülsértő volt a Prielle Cornélia életszerűsége és igaz íze mellett, a német Neuber Krisztina tanította szavalóiskola hatásaiban tobzódó, franciás, Comédie-szerű éneklő-stylus kirívóan komikus színészeit Ujházi mellett és vele együtt élvezni . . . Ezek ellen hozta Ujházi segédcapatoknak az olaszokat, főleg Zacconit! És — ez már csak következménye az Ujházi ebbeli érdemeinek — ez az olasz társaság vitte el magával az első magyar szindarabot, Molnár Ferenc: „Ördög” című vígjátékát, amely Zacconi olasz bemutatója után példátlan világsikert aratott és megnyitotta a magyar színpadi szerzők számára az eddig sohasem remélt külföldi lehetőségeket. — És mindezt minden nagyképűség nélkül közvetítette hazája nyelvének, színművészetének, a magyar irodalomnak, hazai színpadaink külföldi jóhírének Ujházi Ede, aki sohasse értett ahoz, hogy sajátmagát adminisztrálja, előtérbe tolja, vagy magát úgy megfigyeltesse, mint az ő idejében nem létezett, de halála után gombanövésű „stárok”. Pedig sokszor bántották anyagi gondok a lelkét, mert nem tudott a pénzzel bántani! Hogy is tudott volna, holott egész lelkével művészetének élt. Ezért nevezte és becsülte „mester”-nek az egész magyar közvélemény. Még a sokszor fásult, többször cinikus és iróniára leginkább kész ujságrírói rend is, amelynek Ujházi szinte családfői tekintélye, éjjel-nappal együttlevő hozzátartozója volt. Jellemzős közlekedési eszközén, a „konflison” (az azóta végleg kipusztult „komfortáble-ok”, egyfogatú lovas-béerkocsik) mindig ült közülünk valaki, ha a mester ide vagy oda vitette magát. A városliget katonabandás nyári nagyvendéglőjében „Ujházi-asztal” volt fönntartva számára. Mindig egész udvara volt ott a mesternek. A legelőkelőbb éttermek étlapjai

„Ujházi-levesről” (nagyszerű tyúklevés) és „Ujházi-fröccsről” (pezsgős fröccs) tudtak. Mert nagy gourmand volt a mester. Ebben is értette, hogy mi a finom, és mi a jó. A „holnap” gondja persze sohasse remegtette. És akár tudatosan tette, akár öntudatlanul: az élet prózáját sohasem engedte közel a maga teremtő művészetéhez. Mint ahogy az olaj elválk a víztől, úgy különült el benne a színpadi művészet az élet másneműségeitől. — Alkotó művészlelke annyira föl volt készülve minden tudással és hatáseszközzel, hogy a legprózaibb pillanatokból, a legbiztatóbb sikerrel tudott átlépni a színpadra. Például: nagyon szeretett kártyázni és néha már a harmadikat csöngette a színpadi ügyelő, amikor a közeli előkelő kávéházból, vagy klubból megérkezett a mester loholva az öltözőjébe. Az öltöztető-szabója egy pillanat alatt ráadta a színpadi ruhát, közben a mester beledöfte két ujját a színpadi arcfestékbe és két kipróbált pontot nyomott a szemöldöke fölé és már a következő percben megszólalt a rivalda előtt az ő nagyszerű hangján, amelynél engedelmesebb instrumentum talán sohasem volt . . . Másik szenvedélye volt az anekdotázás és a pályatársnőkkel való évődés. Ezt gyakorolta a színpalak mögött, amíg új jelenése következett. Bánk bán Tiborcának nagyjelenete előtt is képes volt egy-egy kedves, rendszerint sikamlós tréfát mesélni a színpalak mögött, leghálásabb publikumának, pályatársnőinek. Amikor ebből a szinte viháncoló bohém hangulatból be kellett lépnie a színpadra: olyan biztonsággal sírt, nyögte el „Tiborc” szívbemarkoló panaszeit „Bánk” személyesítője előtt, hogy sírtak a nézőtérén a megindult nézők, míg ugyanakkor, kuncogva mulattak és a szájukbatömött zsebkezdővel ellensúlyozták a feltörő jókedvet, az imént hallott és persze nagyszerűen előadott Ujházi-anekdóta hatása nyomán a mester kolleganói, II. Endre trónterme, vászonzalai mögött. Mi tagadás, voltak olyanok is, akik bohém kedélye, tréfálkozó természete miatt léhának vádolták Ujházit. Ezek a nagyképűek persze irigyei voltak, amiért nem tudták azt a művészi fölkészültséget elsajátí-